

Oskarshamn

– en hamn med anor

År 1900 blomstrade Oskarshamns hamn. De många segelfartygen som kom och gick gav staden sin då typiska hamnsilhuett.

Text Anna Wahlstéen Foto Curt-Robert Lindqvist samt Oskarshamns bildarkiv

Oskarshamn är en levande hamnstad. Båtar lägger till, lossar och lastar – som de alltid gjort. Nja, kanske inte alltid, men bra länge i alla fall. För Oskarshamns hamn är en hamn med anor. Lagerbladet besökte Sjöfartsmuseet och träffade där Kurt Löfgren som verkligen känner hamnens historia utan och innan.

Kurt Löfgren tar emot i Sjöfartsmuseets entré, bjuder oss att stiga in i det välordnade och välfyllda museet. Tavlor med fartyg hänger sida vid sida på väggarna, och i montrar står modeller av fartyg. Allting vittnar om Oskarshamns gedigna sjöfartshistoria.

Två timmar varje dag, fem dagar i veckan, befinner sig Kurt Löfgren på museet. Letar i gamla register, söker i loggböcker och granskar ritningar. Därutöver har han telefontid mellan 09.00 och 22.00. Och det går åt. Folk hör av sig från hela landet och ställer frågor. Om hamnen, om fartygen eller de människoöden som passerat här.

Den som frågar får svar, oftast omgående, annars inom åtta dagar lovar Kurt Löfgren. Och svaren, ja, de söker han bland Sjöfartsmuseets samlingar. Här finns mer än 53 000 fartygsritningar från

Oskarshamns varv, mer än 6 000 sjökort från hela världen, 2 500 böcker inklusive ett flertal fartygsregister, både svenska och utländska. Den första ritningen är från 1863 och skulle ha blivit ett fyrskepp med träskrov.

– Fast det byggdes aldrig. Det första fartyget som byggdes i Oskarshamn blev istället s/s Mönsterås, 1865.

Läst och upplevt

Detaljerna finns där kristallklara i minnet. Ett namn eller årtal kan räcka för att Kurt Löfgren ska ge liv åt historien med sina detaljerade berättelser. Mycket har han läst sig till, men en hel del har han upplevt. Som den där gången 1938, när han som liten pojke såg tyska jagare lägga till vid kajen.

– Det är mitt första minne av hamnen och det var då mitt intresse väcktes, säger

Kurt som sedan den dagen följt sjöfarten och dess utveckling i Oskarshamn.

Men hamnens historia börjar långt tidigare. Kurt tar oss med till 1600-talet. Det var då grunden lades till det som under senare delen av 1800-talet skulle bli en av landets viktigaste sjöfartsstäder. Från början var det mest små fiskebåtar som la till i staden, eller köpingen Döderhultsvik som den hette på den tiden.

Inte förrän 1856 fick staden sina stadsrättigheter av Oscar I som också gav den nya staden sitt namn. Då inleddes en blomstrande era för hamnen, exporten ökade och sjöfarten med den.

Den nya staden växer upp

Den nya staden byggdes upp runt gamla Brädholmen där köpmän från Kalmar sålde sina importvaror i små bodar. I den här vevan byggdes södra kajen och strax efter kom även järnvägen till stan. I slutet av 1800-talet fick Oskarshamn sina två första skeppsvarv som vid sekelskiftet hade ökat till åtta, varav Mekaniska verkstaden var ett. År 1900 byggde också Erik Hagström en av stadens vackrast belägna byggnader.

– Port Arthur, som den kallas i folk-

"Varje vecka får jag frågor från allmänheten, gamla uppgifter att leta rätt på i museets register. Det är det som håller mig frisk."

Sjöfartsföreningen i Oskarshamn

Oskarshamns Sjöfartsmuseum drivs ideellt av Sjöfartsföreningen som bildades 1940. Den som lagt ner mest arbete på att få museisamlingarna till stånd är Thor Loman, som också förvärvat de flesta av de nu utställda föremålen.

Föreningen ägnar sig för tillfället åt ett forskningsprojekt som handlar om att samla in uppgifter om fartyg som byggdes i regionen och dess öden. Ansvarig för projektet är Kurt Löfgren.

Många timmars ideellt arbete lägger Kurt Löfgren på att leta i Sjöfartsmuseets arkiv.

Södra kajen, före 1891.

mun, var en gång i tiden ett skeppsmåleri. Där uppe på höjden har jag stått många gånger och sett fartyg sjösättas från varvet, minns Kurt Löfgren.

Så kom första världskriget. Sjöfarten och handeln minskade drastiskt och alla skeppsvärven utom Mekaniska verkstaden lades ner. Under den här tiden fanns plötsligt en hel massa fartyg som behövde läggas upp vid kaj. Därför påbörjades bygget av norra kajen – ett bygge som inte avslutades förrän 1938. En ny kaj byggdes också åt kopparverket och den stod klar 1920.

Nalle bogserade i hamnen

Under 1900-talets första hälft, närmare bestämt 1923 byggdes också Oskarshamns eget museifartyg – s/s Nalle. Bogserbåten Nalle tjänstgjorde i hamnen fram till 1965 då hon såldes till Stockholm och senare till Köpenhamn. 2000 återbördades fartyget till Oskarshamn. Kurt Löfgren var med ombord när hon bogserades från Köpenhamn hela vägen till sin forna hemstad där hon nu restaurerats till originalskick.

Så kom kriget för andra gången. Kurt berättar om konvojerna som kom om

kvällarna och lade till vid Furön. Om Stadsjagarna som eskorterade och la till i hamnen över natten. Då märktes det minsann att det var en hamnstad man befann sig i.

– Det var hårda tag och många gånger blev det slagsmål. Kaninerna, som vi kallade flottisterna, kom ju och tog våra flickor och det var inte populärt.

Därefter har hamnen byggts ut, Månskensviken och Jungnerviken fyllts igen och Liljeholmen tillkommit. Ett varulager nere vid varvet blev så småningom dagens Gotlandsterminal.

Vad tycker då Kurt Löfgren om dagens hamn?

–Ur glädjesynpunkt är den skadad, man ser ju bara halva havet numera. Det är ju inte trevligt att se på alla de stora magasinerna som i dag skymmer utsikten.

Däremot ser han hamnen som perfekt ur praktisk synvinkel.

– Och bättre kommer den att bli, när alla utbyggnadsplaner har blivit verklighet, säger Kurt Löfgren.